

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

UN TRIMESTRE

Dins Espanya: una pesseta.
Fora d'Espanya: dues pessetes.

ADMINISTRACIÓ:

St. Bernat, 5, Pral. 2.^a
CIUTAT DE MALLORCA

Administrador: JUDH RIUORTI

LA AURORA

¿A ON LA VENEN?

A Manacor: Ca-mestre Antoni Fiol Ferrer, 5.

A Palma: Llibreria d'En Guasp Morey, 6.—Taller d'encuadernacions d'En Francesc Ferrer, Sta. Eulària, 25.—Llibreria de N' Ernest Frau, Brossa.—Llibreria Amengual y Muntaner.

Surt cada di-sapte per donar ventim i altres erbes a nes qui s'ho guany

Un poc de recapte

I.

Na Margot du... coa.

Diu s'escrigadora, i convé no passar-ho per alt sense dir-hi sa nostra, que sa obra des socialisme embelleix sa vida, estimant es qui sufrenen i ajudant-los, no per atenyer premis, ni la gloria eterna, com ets relligiosos, sino per dever d'humanitat.

No hem de perdre de vista que s'obra des socialisme és oposada radicalment a sa de sa religió: per tant, a mesura que puja en mèrit aqueixa, ha de devallar proporcionalment aquella, i més si té en contra es testimoni d'un des seus; i això succeeix en so cas de *s'embelliment de sa vida i de s'amor*, que Na Margot retreu. Un socialista, no tan closca com ella, dins es tom primer de s'obra que deixà escrita sobre sa *Revolució francesa*, tot parlant de ses confraries i comunidats de comerciants, nades baix de les ales maternals de l'Esglesia, i que són obra de sa religió, diu coses, tot admirat, que vertaderament són una garridesa, una galania.

«Llavò, diu, N'Esteva Boileau, en temps de St. Lluís de França, aplegà es veis de cada professió i ofici, manant escriure ses antigues consuetuds de ses corporacions; fins i tot en s'estil se veu ben bé s'influencia de s'esperit cristià. Sa compassió an es pobre, s'esment p'es desheretats d'aqueix món, aclareix molt sovint s'ajuda i esquerda redacció des reglaments de s'antiga confraria. Se mana que es mestres i jurats des forners anassen per sa ciutat trescant-la, acompanyats d'un sargent des castell, i s'aturassen davant ses finestres o mostradors, a on tenguessen es pa per vendre i, en trobar que no feia es pes, es mes tre poria recullir tota sa fornada. Se té esment des pobre; i, es pans que no fan es pes, se repeteixen an es pobres *en nom de Deu*. Després de dir que a-les-hores l'Esglesia era es centre de tot, afegeix: «Portament lligades amb sa religió, ses corporacions de s'edat mitja havien après de ella s'amor que tenien per ses coses relligioses i a sa *superstició*, poesia de s'ignorancia; de totes maneres es legislador cristià atenia a sa protecció des dèbil amb un esment es més carinyós. Recomana sa prohibat an es mediadors, prohibeix que ses tavernes pugnin es preu des vi ordinari, perque es sa beguda des poble, vol que tota mercaderia se trega dins es mercat a la vista de tothom, que es venedors sien bons i lleals a fi de que es pobre pugna tenirlo que ha mester a bon preu, i no dona permís an es comerciants i revedors per porer comprar que-viures fins i tant ets habitants de sa ciutat no hagin comprats els del seu mester. S'esperit de caritat s'escampa per tota aqueixa societat tan senzilla, que vegé assegut St. Lluís an es costat de N'Esteva Boileau, quant es *Pabordo des mercaders* administrava justicia.

«Sens dupte, afegeix, no se coneixia a-les-hores aqueix afany febrós de guany que devegades fa miracles, i sa industria no havia assolida s'importancia i sa potencia que avui en dia té; però es mal-viurer d'avui tan amargant, aqueixa casta de necessitat d'haver d'odiari es germans i es desig mal en-

tranyat de dur-los a sa miseria, fent-se ells mentres tant sa barba d'or, no enquietaven poc ni molt sa vida des treballador. Molt a s'en-revès; iquina unió més estreta entre ets obrers d'una mateixa industria! En lloc de allunyar-se amb rezel uns de ets altres, s'acosten per encoratjar-se i mutuament aidarse...»

Aqueixes paraules són escrites d'un socialista, no cap-clos ni que no sabés, com Na Margot, lo que duia entre mans, quant a la babal-lana diu i diu, perque sa hipocresia la du venuda; es un d'aqueix socialista es En Lluís Blanch. Per lo tant, segons aqueix, sa religió, molt abans de nèixer es socialisme, ja embellia sa vida, estimava i ajudava per medi des legisladors cristians es pobres, sense embrutir-los com hipòcritament afirmen es socialistes; s'embrutiment de s'obrer comensà amb so socialisme ¿que no hu heu entès? ¡bon recamía i va una.

Bastarien ses paraules que hem copiades des socialista Blanch per tirar p'en-terra es vel de s'hipocresia que tapa ses afirmacions de Na Margot, de que sols es socialisme pot embellir sa vida i estimar es pobres, essent així que èsfals de tota falsedat, perque s'istoria massa mos ensenya tot-lo contra. Però per acabar de deixar ben clavetjada sa nostra refutació contra es dois margotians, retreurem ara, entre altres que poriem, si anàssem darrera enredar un poc més la boga, una determinació que se llegeix a ses *Ordenances de cirugians barcelonins* de l'any 1408, a on se pot veure una volta més si sa religió embruteix o embelleix sa vida, i si sols és des socialisme es lema d'amor i caridat. Diu així:

«E lla on algun dels dits confreres sapia l'altre confrare haver algun defalliment o vici tocant lo offic de la cirurgia sia tengut de amonestarlo secretament ques vulla corregir car assò es una especie de fraternitat e de gran caritat». I dins unes ordenances de platers, ferrers i albèiters valencians de l'any 1298 se mana que si entre ells «aurà baraila o malvolença o hodi, que encontinent sia tractada et feyta pau et concòrdia entraquells». ¿E-hi ha necessitat de dir més? ¡No sé com es socialistes no van més alerta a cercarnos sa llengo! Voltros podreu dir dois contra sa religió, però es sentit comú, s'experiencia, s'istoria diguent veritats, parlaràn a favor de ella, fent-la surar, i capficant dins es ridico! es socialisme, que no sab fer més que trists papers.

Quant es fabricants de paper se trobaren estrets per fer-ne, amb motiu de sa guerra, tot d'una vaig pensar per mi mateix:—Els rai, que poc o molt sempre n'han pogut fer; però ¿què faràn es socialistes i demés farsants que no n'han fet mai? Es conflicte será molt més gros p'es socialistes. Deu los ajut per sa part que més convenga, i després d'haver embellida la vida fent riure amb sos seus dois i ximple-ses, tot misericordiós, los convertesca i los se'n duga an el cel. Amèn! amenissim!

II.

¿Què será vera aquesta?

De que sa causa de sa lluita europea es sa religió. Així hu diu Na Margot, parlant com una sibil-la, sense donarne cap explicació. Ha parlat com es bou

i ha fet suu! No volem tornar arrera demunt ses mateixes passes parlant de una materia que, anque sia interessant i que fàcilment queda contestada per lo que ja hem dit abans, mos exposariem a causar es lector, de lo qual malavetjarem sempre defugir. Creim que será un altre medi de posar en evidencia s'hipocresia de Na Margot reproduint alguns trossos de cartes i exhortacions del gran Papa Benet XV, estrofes grandiosissimes i sublins de s'himne que ha cantat, primer que nigü, a sa pau, sa grandiositat de les quals sobresurt part damunt sa grandiositat de sa lluita actual, plor fundament adolorit davant una carniceria inhumana. Na Margot segurament no deu conèixer aqueis documents pontificis; o si les coneix, haurà fet com si no existissen per emblanquinar hipòcritament s'humanitat, que tant estima, perque «no va d'hipocresies ni d'esclavituds», que «per això es socialista», per donar a comprendre es significat i lo que *persegueix* es socialisme, a fi de tenir així, una vegada ben comprès, més partidaris».

Escoltau, idò, es qui n'és estat causa de sa lluita europea, es cap visible de l'Esglesia i de sa religio en la terra. Es socialistes a forsa de *perseguit*, han afinada sa causa ¡ben haja es socialisme! ca-mè qui sap fer aqueixes trobades tan... blanques, vull dir, colossals.

Es primer acte amb que el Papa Benet XV comensà es seu Pontificat, fou dirigint una bellissima exhortació (dia 8 de Septiembre de 1914) a tots es catòlics del mon, per que ja en particular, ja en públic, demanin a Deu, Senyor i ordenador de totes ses coses, que apiadant-se d'aqueixa Europa tota vermeia de sanc, acabi de castigar-la amb s'assot de sa seua ira, amb aqueixa lluita tan dolorosa, però també tan merescuda, a causa des seus pecats i prevaricacions, tot recomenat-los que hu demanin també a María, que es *aurora de pau*. I llavò, fent una crida ben calenta an els Governes de ses nacions en lluita, les aconseia de cor que posin fi an aquest desgavell per bé des seus pobles, i que tot considerant sa destrossa i sa sanc escampada, no se recordin més d'odis ni agravis rebuts, a fi de obrir es seu cor an es sentiments de pau i concòrdia, per lo qual merexeràn bé de Deu.

Dia 28 de Juriol de 1915 escriu una altra exhortació an es pobles i governs en lluita recordant-los que era es sucesor del Papa Pio X, an-e qui ferí es dolor per sa lluita fratricida que havia esclatat dins Europa poc abans de morir, i que sols ella era estada causa d'acursar-li sa seua santa i benèfica vida, pegava de bell nou una uiaida damunt es camps de batalla, plens de sanc, amb la fonda tristors d'un Pare que veu sa seva casa esbucada per furiosa tramontanada; i, després de recullir dins es seu cor, ple de sa caridat de Jesucrist, ses llàgrimes de tants de sers desventurats, fa promesa formal de consagrar tota sa seua activitat i poder en reconciliar es pobles que lluiten, recordant-se que Jesucrist, amb so preu de sa seua sanc, agermanà tots ets homos; i tot queixant-se amargament de que, a pesar de esser estades paraules de amor i pau ses que digué a ses nacions en lluita, poc temps després d'esser elegit Papa, aquestes ne feren poc cas i no les escoltaren, i per això tornava convidar es cristians que, per per medi de obres de peni-

tencia anassen amb ell an el Rei de tots es reis, demanant-li sa pau tan desitjada; i ja que era commemoració anyal aqueix dia d'un conflicte tan aborronador, de dins es seu cor sortia més encès es desig de que acabàs aviat i més alt es crit de pau.... Es governs tenen davant Deu i ets homos, exclamava, sa responsabilitat esglaiadora de sa pau o sa guerra; escoltau, idò, ses nostres súplices, sa veu paternal des Vicari de l'Etern i Juge Suprem an-e qui qualche dia haureu de donar compte, no solament de ses vostres accions i empreses públiques, sino també de ses privades.... ¡Benaventurat aquell qui alsarà es primer de tots es ram de olivera i allargarà a s'inimic sa mà, proposant-li condicions raonables de pau... Es aquest un crit valent de pau que en aquest dia trist surt de sa nostra ànima; convidam tots es qui sien amics de sa pau perque donant-se uns amb sos altres sa mà, trebain i s'afanyin per posar terme an aquesta lluita, que amb un any, ha deixada trasmutada Europa i n'ha fet un camp de lluita... Pes mateixos sentiments de pau, que sols pot inspirar sa religió, estava escrita s'Encíclica des 1 de Novembre de 1914.

Després de tot això ¿no sería hipocresia acabar diguent amb Na Margot: idò es socialisme es més garrit que sa religió, perque es seu lema es s'amor a s'humanitat? ¡Pas, idò, an es socialisme! ¡Arrera ets hipòcrites i farsants!

Certament e-hi romandrem, perque és es lloc que mos pertoca an es catòlics, perque precisament darrera darrera hem d'acompanyar al manco per «dever d'humanitat» fins a ses quatre campanyes s'*Obrero*, es socialisme, Na Margot i demés comparses en descomposició.

A les hores entonarem sa *marxa des Tamborers de la Sala*, ja que hem de suposar que es difunts voldrán *entéro civil*. Sa *marxa* será aqueixa, si fins llavò no en trobam altra que mos agrat més:

Elet,
net
per decret de dret estret,
que'm mat
si s'*Obrer* no ha badaiat.
I tot recordant es motius i sentiments que movien es redactors a escriure es paperot, afegirem:
Passam
fam
i aquí entram, tocam, bramam.
Gros mos
vos gos que pos a un tros sensa os.
Gran clam
dam
son corbam, cercam, goitam.
Bum, bum,
d'aqueix perfum el fum ensum.

LLORENCET DE SES JOTES

Un mot sobre sa novel·la mallorquina

Mn. Salvador Galmés amb la seua exquisida obra *Flor de Cart* deixà entre-veure lo molt i molt que hi ha que fer en materia de novel·la mallorquina. Mn. Galmés és un dels qui estan cridats més directament a conrar a Mallorca aqueix ram de literatura, per el qual demostra tenir enginy i trasses ben especials. I és que «*Flor de Cart*» era

mereixedora de tenir el mateix èxit de les seues germanes *El sabor de la tierruca* i les altres novel·les d'En Pareda, qui desde un reconet de la Muntanya de Santander i tot pintant «*Escenas Montañesas*» i «*Tipos y Paisajes*» santanderins, obría un solc ben ample dins el camp literari espanyol, establint i fixant les orientacions redentores a la novel·la realista, tal com la voldríem per Mallorca, tot aixecant-la de l'abatiment en que se trobava, arrossegant-se per tavernes, hostals de tota grosseria o bé treguent-la de dins les cambres senyorials a on té plassa la vida artificial i viciosa, duguent-la an el camp per respirar-hi els aires lliures i sanitosos. En Perez Galdós, llegint les descripcions qu'En Pareda feia de les terres de Santander, ne romangué tan encativat que fàcilment cregué que en lloc del mon n'hi poria haver de consemblants; i, per sortir de duptes, anà a vover-les i acabà per prendre-hi una carta de *ciudadania moral*. La forsa plàstica amb que pintava les belleses del paisatge a on vivia i el talent d'haver sabut passar literariament dins les novel·les el llenguatge corrent dels mariners d'aquelles costes i dels camperols de les masies, conservant sempre la noblesa, flexibilitat i elegancies propies foren un reclam poderós.

Apenes *Mireia* era sortida a ro-ro vestida tan solament amb les joies que li donava la sabiduria popular (folklore) del mig-dia de França i sense altres mots per escomesa que els d'una llengua sens ventura, que la llengua oficial havia arreconada de mala manera; veient-la ses altres literatures tan franca i agradosa, al punt s'enamoren d'ella, obrint-li totes els brassos i lo que és més, molts de literats, desde En Liddfors a Stuecia fins En Wyse a Irlanda, demanaren a la Provença, d'on era nadiua la jove camperola, la seua *ciudadania moral*. Realitats son aqueixes que ben clarament ensenyen que l'ànima i la personalitat d'un poble sols pot ésser guardada, sensa esbravar-se gens, dins la caixa ben olent de la propia llengua; i a qui, tancant els ulls a l'evidencia, negàs la certesa de la meua afirmació, me bastaria, per deixar-lo convençut, el cas de «*Escenas Balears*» de D. Antoni Frates.

Convé deixar dit per endavant que està ben lluny de mi l'intenció de voler rebaixar en lo molt que valen escriptors de tan de mèrit com D. Antoni Frates, puis som els primers en rendir-li homenatge. Retreim les seues *Escenas* perque venen bé p'el nostre cas. Unes escenes balears íntimes, escrites en castellà, a nosaltres mallorquins per forsa mos han de fer un efecte extrany, com una cosa capgirada i descolorida. Pot ésser que agradin a qualcú; però mai per mai se porà dir que allò sia una reproducció exacta de lo que se volia fotografiar. I és que, si mai s'és sentida més fonament la necessitat de la llengua propia, és en la pintura de costums. En Miquel dels Sants Oliver agudament ho feia notar tot parlant sobre la estreta relació d'afinitat que hi ha entre cada naturalesa geogràfica i etnogràfica i el seu idioma, i lo mateix la forta repulsió entre aqueixa naturalesa i qualsevol altre idioma extrany. «Dins el canon naturalista, diu ells, de la novel·la actual no pot succeir d'altra manera quant l'estil ha de davallar a menudencies i detalls exactes, quant s'han de cercar totes les notes diferencials i específiques. En totes les llengües hi ha un fons comú de paraules, que podríem anomenar cosmopolites, i són les que pertanyen an es conceptes generals, a ses abstraccions, a totes les vaguedats sensa precisió definida. Endemés hi ha un altre fons propi, extrany, exclusiu solament d'elles, elaborat espontaniament segons les necessitats ideològiques so expressives que ha de satisfer i ésser aplicat a lo particular, esmenussat casuístic. Amb això s'elabora tot lo

narratiu i sempre sol succeir que lo més propi i exclusiu sol ésser irreductible a un altre idioma, perque molt sovint li manca aquella modalitat expressiva que més li escau. Amb aqueix inconvenient sopega respecte a la vida mallorquina el Sr. Frates escrivint en castellà. Ni els noms geogràfics, durs i exòtics, poren fer cop amb la fluidesa castellana, ni les pinzellades més típiques i interessants de mallorquinisme tenen equivalencia exacta dins aquella llengua. El com no, si fins i tot En Pareda no tengué altre remei que fer parlar an els seus *Niscos* i *Muergos* el sub-dialecte de vila o de la forania? No obstant, quant el Sr. Frates es estat regionalista de Castella i perdonau-me l'expressió, quant ha reflexat dins tantes planes del seu tom «*Impresiones*» la llum i vivesa espanyoles, sols llavò pogué atènyer un efecte total, llavò revelà el caràcter de la rassa i assolí aquella gracia *grane*, l'*humour* especialíssim dels *castellans vells*.

Ja sabem que, després d'aqueix i altres arguments evidentíssims a favor de l'ús de la llengua propia, se sol oposar encara la dificultat, que realment ja és aparent, de la major aixamplitud de fronteres que té el castellà, com si la producció literaria i sobre tot la novel·la realista fos qüestió internacional, com si l'esperit hagués d'ésser reclòs dins les fronteres més o manco amples, com si la *possibilitat* d'una majoria ideal de lectors fos pràcticament una *realitat*. Els triomfs positius i... mundials d'En Guimera i na Catalina Albert, coneguda amb el pseudònim de Victor Català, nasqueren casi sempre del major contacte amb la vida catalana que en català pintaven dins les escenes de «*Terra Baixa*» ó en les planes delicioses de «*Solitud*», mentres que si haguessen perdut el temps *imitant* altres *imitacions*, a lo més haguesen desperta una admiració de més o manco durada, sensa fer art. I no anant a fora casa, les *Rondaies Mallorquines*, que ha aplegades Mossèn Alcover, amb tot i ésser nadiues d'una illa i anar escrites en mallorquí ben popular ¿se'n son temudes mai de l'estretor de fronteres lingüístiques? En via ninguna; antes al contrari, han ubert portell per on-se-vaia. Mirau un altra cas ben eloqüent:

Quant els editors de la *Biblioteca Universal Ilustrada* de Barcelona, devers l'any 1893, publicaren una vintena de *Rondaies* aplegades d'En Sebastià Farnés, los pegà sa mania de «suplir el inconveniente del lenguaje catalán» en que foren escrites, comanant a D. Antoni Rubió i Lluc que les posàs en castellà «para mayor difusión de nuestra rica literatura narrativa popular dentro y fuera de nuestra tierra». Doncs el temps feu veure, come jutge de totes les coses, que la *major difusió* no pasava d'ésser una *probabilidad*; mentres les *rondaies mallorquines* anaven corrent per totes les terres europees sensa desfressos, tals com eren, les altres, que, tot esquitarelles, suplien inconvenients de llenguatge, pintant-se per no parèixer allò que eren, a l'hora d'ara jueu a fonades dins l'oblit; i, si hi ha qui retregat llur recort qualche volta, és per escarment i edificació saludables que no convé an els nostros escriptors perdre de vista.

A. PONS.

Sa crisis obrera

A Ciutat s'altra setmana hi hagué marruèl ferm perque se trobaven un parei de centenars d'homos sensa feina, per motiu de s'estrenyad de diners que hi ha per tot a causa de sa malaïda guerra europea, que mos n'ha duita massa de ronya, i sa que mos durà, si no hi alsa la mà la Divina Providencia.

No són ets obrers tots sols que se comensen a veure estrets i que passen pena des viure; és tothom en general, sa classe mitja i sa classe alta. Per això mos feren ríades s'altre dia es socialistes publicant un manifest a la gent pobre, fins i tot ses dones i ets al·lots, per que cridassen tots contra sa carestia de ses subsistencies, que pateix tothom pobres i rics, aits i baixos, i que no s'arretgla amb crits ni amb discursos des sermonadors *de secà*, que tenen es socialistes, ni des més eloquents oradors de tot lo mon junt. Ja seria de veure si an es caporals socialistes les donaven es mando de sa Nació: seria ferest! Dins vint i quatre hores tot hauria fet flamada.

Però ¿mos sabria dir negú de que ha servit tota s'organización des socialistes a Mallorca, per treure des fanc es teiners sensa feina? Es socialistes han tractat d'aprofitar-se d'aquell marruèl p'es seus ins *partidistes*, no per trobar feina an aqueills que no'n tenien, no per facilitar-los o abaratir-los es queviures.

S'Estat ha enviats fondos per poder donar feina an es que no'n tenien, i el Patronat Obrer, que el P. Guillem Vives dirigeix, aidant-li gloriosament un estol de bons senyors, que tenen s'amar an es pobres, mes dins es cor i amb ses obres que no dins sa boca, ha uberta una cuina economica, per proporcionar aliments a un preu insignificant a tots es pobres que s'hi acostia a cercar-ne. Es Patronat dia 16 crida sa gent mes grossa, celebrant un ajust o apiec de gent molt distingida per sa seua posicio social i sentiments caritatius. Allà el P. Vives exposa es pensament de sa *Cuina Económica* i ses moltes d'obertes de diners i altre recapte que li havien fetes; i tothom en sortí molt sauret i animat.

Això que na aixampliat tots els cors nobles, na estrets es cors socialistes, i eis es estat una pedrada a sos de sa cama. Com eis no s'aturen de predicar, mentint tan aits com son, de que es Jesuïtes, i es Clero i sa gent de sacristia són uns expio. adors des pobres que los xucien sa sanc, —ara los resulta que es fetes diuen an es poble tot lo contrari, que es *Patronat Obrer*, que el P. Vives, Jesuïta, dirigeix i sa gent mes religiosa li ta costat en tal obra meritissima, és es qui ha fet mes per sa classe pobre, es es qui ha presentada i feia viable una solució salvadora i honrosa per tothom.

Idó si, les hi es caigut ben avall an es socialistes que es Patronat Obrer haja prestat aquest gran servei a sa classe treballadora; eis ha sabut casi tant de greu com si les haguesen pegat un bot damunt sa butza. Així és que un escabotell de socialistes dia 15 se'n anaren a sa Redacció de *La Almudaina* a fer a sebre que ells «no anirien mai a sa cuina economica des Patronat Obrer» a cercar aguiat, sino que just anirien a «sa Cuina» que posàs s' Ajuntament. I un des caporals socialistes se'n anà a dir lo mateix an el Senyor Governador Civil, afegint-hi que ets obrers de la seua mai se voldran rebaixar a acudir an es *Patronat Obrer*, perque s'acudir-hi seria fer-se «por djoseros», paraula que segons es *Diccionario* de la Reial Academia, vol dir «el pobre que capta, demanant almoïna per amor de Deu», de manera que aqueix caporal socialista considera que es rebaixar-se demanar almoïna per amor de Deu.

Ja fa estona que hu sabem que es socialistes no van de Deu, que són contraris de Deu, que fan tot quant saben per treure Deu des cor d'ets obrers.

Vos coneixem, erbetes! *periois* vos deis!

Però ¡quin disgust més gros no donaràn es socialistes an es Patronat Obrer no acostant-se per res a «sa cuina economica» d'aquest!

Sobre tot, ell qui no hi anirà, no hi farà fretura.

La mort del Cavaller

— Don Anfós de Castell-negre
¿D'on se'n vé ab son patje N'Uch?
— Ve de dar una batalla
i la seua host ha perdut.

Per més que ell l'encoratjava,
sa gent esglaiada ha fuit;
torna ab la veu escanyada,
i ab son llarch montant esmús.

Son cavall blanch vermelletja,
tot son vestit sanch escup:
mal fat duia a la batalla,
i els inimichs l'han retut.

— «Ja que no he mort a espasades,
vench aquí a morir de enuig;
fes-me estendre la pell d'onso,
per capsal pose-hi l'escut.

Cura a mon cavall les nafres,
i servit d'ell si és que'n surt;
mes men'al-te'n, que no'l senti,
que, en eguinar m'escarruf.

Tot sol deixem a la tenda;
moriré cridant *Jesús!*
com moren frares i dones
damunt sos llits ageguts.

En ésser mort, pren mes armes,
du-les a mon fill menut...
Diràs a la seua mare
que's pos dol, mes no com muir.—

Tot lo vespre, de defora
N'Uch, fent-li canal els ulls,
va guaità el de Castell-negre
que, de la febre en lo bull

Croixint-li ses dents de rabia,
i s'armadura ab sos punys,
— «¡Flastomat sia el camp, deia,
on quedar mort no he pogut!

Quant per on veia més masses
i els cops eren mes feixuchs,
hi he alsat la meua massa
i lo meu cavall hi he duit;

Entre els cops qui rebotaven
com rebota el calabruix,
en va a les destrals a l'aire
he arrambat lo cap desnú.

No'm trobaran les arpelles
entre'ls morts a caramulls;
en lo camp de la batalla
no es quedat per mi un lloch buit.

¡Ben sortats mos companyons!
dels valents, no'n romàn un;
tots han mort damunt la sella,
i jo mesquí en el llit muir!

Deu no ha volgut que guanyàssem,
ni que morís ha volgut,
perque vivint d'hora en hora
lo meu afront sobrepuig.

Mes cap cavallé ha de veure
que a lo jou mon coll arruf;
fret me'n duràn de ma tenda,
no viuré com un poruch.

Corns i atabals toquen diana,
los cavalls donen bramuls;
com en l'auba no s'axeica
D. Anfós deu ser difunt.

Lo seu patje entra a la tenda,
i el troba estirat i mut,
sobre'l pit sa llarga espasa,
besant mort la creu del puny.

† MARIAN AGUILÓ.

N'Arnau

IV

Sa contarella que En Jordi Llavantol m'havia feta de N'Arnau, m'havia encès més i més es desig de sebre es trobí que havia estat a ca-ses senyores Xeretes, fent-se ses sopes amb En Penjat i En Pena capgirant-se de seminarista en futur artista o operista, sensa que ses Ties ni son pare el capturassen. Per això va esser que vaig selietjà un dia per espitxar-me a Felanitx a veure En Tòfol Penjat si me'n donaria ses fites netes.

Així mateix m'era un poc escríu haver-me de presentar an aquell estornell de beurada sensa conèixer-lo més que d'haver-lo vist i sentit dins es tren aquell dia que sabeu. Havia meser per lo mateix una persona amiga d'En Tòfol que m'hi presentàs i l'home se volgués amollar i no m'amagàs res de tot quant sabia de N'Arnau i Achille Gorghetti Amplabucca.

Jo a Felanitx un temps hi tenia amics corals, condeixebles de tots estudis de Facultat, però foren coloms d'escampadissa, i un prengué p'es llevant i s'altre p'es ponent, un aferrà a Ciutat, s'altra a Barcelona o Madrid, i jo me vaig quedar sensa amics corals a Felanitx que me poguessen fer entrar per s'ui dret an En Tòfol.

Pensa qui pensa com m'ho faria me vaig recordar d'un gran amic que mon pare, al cel sia, tenia a Felanitx i que jo era estat a ca-seua amb mon pare milanta vegades com era al lot pusser, un tal l'amo'n Xesc Llaureta. Mon pare tenia molt sa tirada a dur blat a vendre a sa Cortera de Felanitx; li agra dava fora mida anar-se'n es diumenges amb sa carretada de blat o xeixa i es pareier-major per aïdar-los a cobrar i guardar. Partiem molt abans de s'aua i érem a Felanitx entre set i vuit, i, com haviem descarregats es sacs i posats an es trast corresponent de sa Cortera, mos ne menàvem es parei i es carro a ca-l'amo'n Xesc Llaureta, que tenia una gran cotxeria i un bon estable, i fèiem propi de tot allò per sa gran amistat que hi havia. Mon pare i es pareier-major se'n anaven a missa i jo guardava es sacs a sa Cortera perquè en aquella hora encara no venien a comprar. Al punt s'entregaven mon pare i es pareier-major amb mitja dotzena d'ensaimades per berenar, i mos ne clavàvem dues perhom, i jo llavò m'en anava a missa. Es blat de ca-nostra tenia molta de pressa, i damunt mig dia sempre ja l'haviem venut tot; i contents i alegres mos n'anàvem a ca-l'amo'n Llaureta, conversaven amb mon pare una estona, mentres es pareier-major jonyia; i, en tenir jonyit, sortia amb so parei i es carro de sa cotxeria, mos despedíem de l'amo'n Llaureta pujant an es carro, i d'allà cap a la Vila i dinàvem p'es camí de pa i sobrassada i formatge, i hu trobàvem com un sacre. Aquestes eixides a Felanitx solien esser de devers Tots Sants fins devers el Ram. Tot això suposa una amistat mol grossa entre l'amo'n Llaureta i mon pare. Però, com jo vaig venir a estudiar a Ciutat, no vaig tornar pus, com és bo de veure, a vendre blat amb mon pare i es pareier-major a sa Cortera de Felanitx, i mon pare que dins pocs anys, sentint-se veí, donà ses esquelles de ca-nostra an es germans, i així deixà ell també d'anar a Felanitx, i per lo mateix ni ell ni jo tornàrem veure l'amo'n Xesc Llaureta ni noves, perquè ell era un homo poc trescador i no's movia mai de ca-seua, cuidant ses terres, que tenia molt amil·lorades d'amel·lers i vinya i s'hi feia sa barba d'or, com aquell qui diu.

Jo estava segur de que si aquell homonet encara era viu, seria es millor per fer-me coneixent d'En Tòfol Penjat, perquè quant jo hi anava amb mon re era un homo que sa feia amb tothom i tothom estava per ell. Però era

viu o mort l'amo'n Xesc. Això era lo que jo no sabia; i, per aclarir-ho vaig resoldre d'arnarme'n a Felanitx i presentar-me a ca l'amo'n Xesc per dir-li lo que feia el cas; i, si ell era mort, dir-ho a qualsevol des seus fiis, perquè com noltros, e-hi anàvem per allà n'hi havia tres o quatre, que tots quebien davall un garbell, ben segur com estava de que aquells fiis seus, per allò de que es tests assemblen a ses olles, assemblarien a son pare, i hu faríen de tot per complaure'm.

Dit i fet un dia de poques feines, que son ben pocs es que tenc, prenc es tren i cap a Felanitx manca gent! E-hi arribam, i cap dret a ca l'amo'n Llaureta!

An es primer felanitxer que top li demàn d'aquest amo si era viu, i me fa de resposta que si que és viu encara, lo que és que és tornat un poc veí; però que està ben trenpat i xaravel·lo.

M'espix a ca-seua, m'hi present, li dic qui som; i, com sent es nom de mon pare, al cel sia, en va tenir una alegria grossa i s'en recordà molt bé de quant jo hi anava amb mon pare a vendre blat a sa Cortera.

Tot d'una me feu donar una cambra, i digué que me volia una setmana amb ell p'es cap prim, que allà era ca-meua perquè en mi ell veia mon pare.

L'homo me contà que, com sa filotxera li matà ses vinyes, es tres fiis majors se'n volgueren anar a América i que allà les ha dit tan bé que s'han feta seua una gran possessió i hi guanyen més que no volen, i que tots tres ja són casats amb al·lotes de Felanitx, des seu bras, com se suposa. Me digué que només tenia amb ell es fii darrer, En Miquelí, i una fia N'Angela Maria, que ja és dona feta, i no va de casar, i fa de Madona a la casa.

Mentres estàvem amb aquestes s'entreguen es dos jovensans, i les diu:

—Aquest senyor és de casa; és fii d'aquell Amo de So-N'Amet, un des millors amics que jo tenia, que, com voltros éreu butzetes venia a vendre blat a sa Cortera i posava es carro dins sa nostra cotxeria i es parei dins s'estable. Entre noltros no hi havia pa partit. Pareix que l'Amo (¡pobret!) ja és mort (al cel sia ell); però aquest fii seu està en lloc d'ell, i comanda dins aquesta casa. Esper de voltros que el mirareu així com jo el me mir i mirava son pare.

—¿Què m'en direu? Ell En Miquelí i N'Angela tot d'una ja me tractaren com si sempre mos fóssem coneguts, com amics de tota confiança. Poreu fer comptes si me vengué molt per ses meues tot allò; no hi cabia de gaubansa.

Aquí jo agaf l'amo'n Xesc i En Miquelí, i los dic:

—Bono, jo vos diré per que som vengut, per que me fassu coneixent amb un tal Tòfol Penjat de Binifardell, que estudià de metge.

—¡Oh! diu En Miquelí. ¿En Tòfol de Binifardell? Un des més amics meus de tot Felanitx.

—Sa gent de Binifardell sempre són estats molt cosa nostra. Serà negoci de poques taules això de fer-vos coneixents amb Tòfol. Ara mateix poreu enganxar es carretó i vos n'hi anau amb En Miquelí. Perque En Tòfol només és a a Vila, es diumenges i festes de guardar; ets altres dies és a Binifardell, això es temps des punt. I, si no és massa preguntar, ¿d'on has sabut d'En Tòfol?

—Que un dia el vaig veure i el vaig sentir parlar, dic jo, i després vaig sebre que nomia Tòfol i que era de Felanitx i de Binifardell.

—Res, diu l'amo'n Xesc. Lo que s'ha de d'empenyorar, que se vengat Miquelí, ves a enganxar, i anau-vos n'hi ara mateix, i li pegareu es salt. Perque has de sebre (diu l'amo'n Xesc, girant-se a mi) que a Binifardell manetgen es diners a palades, són gent que s'agraden molt de tenir ostes i de

tractar-los bé; de manera que estigues segur de que vos rebràn amb paumes d'or.

En Miquelí no'n taià pus, se'n va, enganxa, torna i diu:

—Ja està enganxat. En voler.

—¿Què m'en direu? Ell pujam an es carretó, i d'allà cap a Binifardell, que és baix de Sant Salvador.

P'es camí dic an En Miquelí que es motiu de jo voler voler veure i parlar amb En Tòfol, era per sebre claricies d'un tal Arnau, estudiant primer de capellà, però avui d'operista.

—Ah! diu En Miquelí. ¡N'Arnau i Achille Gorghetti Amplabucca!

—¿O n'hi has sentit parlar? dic jo.

—Ja és de raó que sí! diu En Miquelí. Ell sempre mos fa esbutzar de riure En Tòfol contant coses d'aquest babaluet!

—Idò bono! dic jo. Sa questió és que tu m'aidis a fer dir an En Tòfol moltes de coses d'aquest bo d'Arnau, perque vui escriure sa seua vida.

—¡Aquesta sí que m'és blava! diu En Miquelí. Però ¿i jo creia que an et, grans homos, per escrire-los sa vidas esperaven que se morissen?

—Es ver, dic jo, però sembla que aquest bo de N'Arnau no és com ets altres, i ama que li fassen tot lo contrari d'ets altres.

—Sí que hu serà ferest! diu En Miquelí. Si ell ara vostè li escríu sa Vida!

Parlant d'això, tan envant mos ferem, que, quant mos n'varen tèmer fòrem a Binifardell.

Com mos veren venir, surten a sa carrera per rebre-mos, sa Madona i dues al·lotelles, garrides i galanxones ferm que N'Arnau me digué que eren fies de la casa, i que ell en festetjava una, Na Xerafina, sa més petita, i que s'altra, Na Bet Maria, la festetjava un fii de sacasa més rica de Felanitx.

Amb això ja érem davant ses cases, aturam es cavall, davallam des carretó, compareix un missarge correns per ferse'n càrrec menant-lo-se'n davall sa porxada i sa bistia dins sa boval des pareis, mentres noltros escometíem sa Madona i aquelles dues pitxorines i elles mos escometíen a noltros lo més atentes i afables.

Mos feren entrar dins la casa i seure, mos tregueren aigo fresca dins uns tassons de crestai amb una dolça de sucre esponjat, i vàrem beure casi sensa set, perque ¿qui refua, un cap-vespre d'estiu, tals ofertes de sa mà d'unes fadrinetes tan bufarelles i agradoses com Na Xerafina i Na Bet Maria? que eren ben fies de sa mare, que pareixia d'una trentena d'anys, si bé se veia que n'havia de tenir més veient es seus fiis. Després vaig sebre que s'era casada an es quinze anys; era una bella dona, ben taiada de tot es seu còs, tan ben carada com ses seues fies, i amabilíssima de tracte.

—Bono! digué, En Miquelí, com haguérem pegada sa tìmbola d'aigo fresca amb sucre esponjat. Si no vos deim per que somvenguts, no ¡hu sabreu.

—Sí que li pegues a endevinar, Miquelí! diu sa Madona.

—I en Tòfol ¿què no el teniu per aquí? diu En Miquelí.

—Dalt s'era que aida a ventar an es missatges, perque diu que això li convé per estraiar-se! respòn sa Madona. Mira tu, Lluciana, (diu a sa criada) ves-lo a fer venir.

Na Lluciana se'n hi va correns, i En Miquelí segueix es seu sementer, dient:

—Idò és que aqueix senyor (signant-me a mi), que és un gran amic nostro perque mon pare i son pare eren come germans...

—Però no és de Felanitx aquest senyor, diu sa Madona.

—No, diu En Miquelí; és de So'n Amet, una gran possessió de fora terme, de sa banda de Manacor.

—I ¿es seu nom si's pot sebre? diu sa Madona.

—Pau, per servir-vos! dic jo.

—Idò, ja hu sab, D. Pau! diu ella. Aquí es ca-seua, i man feines i disponga de noltros en tot lo que siguem bons.

—Millions de gracies! dic jo. Sou voltros que en tot i per tot poreu manar i dispondre de mí.

—Gracies! mil gracies! digueren aquí sa Madona i ses seues dues fies.

—Idò, com vos anava a dir, s'exclama En Miquelí, aquest senyor es vengut de Ciutat per conversar amb En Tòfol.

—Tot sia per Deu, Miquelí! diu sa Madona. ¡No te'n rigues tampoc d'En Tòfol! ¡Veies si hu creuré que D. Pau sia vengut de Ciutat a posta per això.

—Idò es ben ver, Madona! dic jo.

Com mentres acabava de dir això, tacl entra en Tòfol. Mos feim s'escomesa que era natural i En Miquelí m'hi presenta come gran amic de ca-seua. En Tòfol me mira bé, i diu:

—¿i jo no l'he vist a vostè dins es tren fa tres o quatre setmanes?

—Prou que sí! dic jo. Precisament per aver-lo vist i sentit dins es tren, és que som vengut a Felanitx per parlar amb vostè.

—Fassa favor, diu aquí En Tòfol, de decantar es vostè. Me diga tu, si vol que siguem amics!

—¡Ah D. Tòfol, D. Tòfol! se posaren a dir fent-ne xanglela Na Bet Maria i Na Xerafina.

—Vaja, D. Pau! diu sa Madona, deix anar tantes cerimonies! que noltros no som estats mai senyors! Isis'aferra a que En Tòfol estudià de misser, per esser-ho, és vert ferm es juvevert encara! ¿qui mos ha dit qu'arrib a plec? Jo m'estimaria més que deixàs anar tal carrera! Ja té bona carrera aquí an es costat de son pare cuidant ses nostres coses!

—I ¿què no en teniu altre de fii? dic jo.

—No, Senyor! diu sa Madona. No més tenim aqueis vias; en tengueren tres més, però el Bon Jesús les mos prengué quant encara diuen draps.

—Millor estàn ells, que són an el cel! dic jo.

—Vostè té raó! diu sa Madona; però això no fa que no mos deixassen aquell corcor, tan natural p'es cor d'una mare i d'un pare.

—I ¿on el teniu a l'Amo, Madona? diu En Miquelí.

—Se'n anat, diu ella, a So'n Palafanga a veure si aquesta ivermada qui vé hi poreu tornar tenir ses egos a sa muntanya, com fa tans d'anys que les hi passam.

—¡A So'n Palafanga! dic jo.

—Sí, a ca-N'Arnau! diu En Miquelí.

Aquí Na Xerafina i Na Bet Maria se donaren uida i feren sa mitja.

En Tòfol e-hu, reparai me diu:

—Es que aquestes germanes meues se'n riuren d'un mort. Es que jo devengades les cont coses de N'Arnau, aquell estudiant de qui parlàrem tant amb aquells altres estudiants dins es tren aquell dia, i a elles no hu vulga sebre ses riaies que los fa.

—No m'extranya gens, dic jo, perque ell me'n feu moltes de riaies tot allò que en digueren aquell dia: i me vengué tan de nou, que, quant vaig tornar a Ciutat, me'n vaig un dia an es Banc de s'Oll, demana qui demana de ses senyores Xeretes, e-hu trob, puig a la casa, toc, surt sa criada, li de nà de ets estudiants que tenien, me dona sa claricia de N'Arnau, d'en Jordi Llevantol, d'En Miquelí Mena, de tu; i de tot d'una ja vaig resoldre fer-vos de veure tots perque me'n donasseu ses fites netes d'aquest bo d'Arnau. S'altre diassa vaig esser a Lluchmajor, i En Llevantol m'en feu una gran contarella i avui som vengut a Felanitx, confiant de que tu series tan amable com En Llevantol...

—Es que vol escriure sa Vida de N'Arnau! diu aquí En Miquelí signant-me amb so cap.

—¿Què és això? D. Pau? diu sa Madona. En Miquel sempre va de berbes.

—Se pot escriure ben bé, diu En Tòfol. N'escriuen d'altres que no hu amen tant.

—Per això, dic jo, és que jo he pensat d'escriure-la, i confii de tu, Tòfol, que m'aidaràs, donant-m'en ses fites ben netes.

—Jo li puc dir, diu En Tòfol, allò que en sé i allò, que he vist.

—iVerge Santíssima del Rosser! s'exclama aquí sa Madona.

—iClementíssima piadosa! s'exclamen Na Bet Maria i na Xerafina, esclafint amb unes riaies ben fresques, i se dugueren ses mans an es buits i s'hi estrenyien, perque tant de riure no los fés mal.

Mentres estàvem amb aquestes, sentim i veim un carretó que arribava.

Sortim tots a dafora per veure qui era, i fonc l'amo'n Tem, l'amo mateix de Binifardell, d'una cinquantena d'anys, més sà que un gra d'ai, i de bones taies i de bones carns, cara de Pasco i de poca són i amable ferm.

Sa Madona i En Miquel m'hi presenten i li diuen per que era que jo havia volgut conversar amb En Tòfol sobre N'Arnau.

L'home se calà a riure com sentí aqueix nom, i digué:

—L'he vist avui a So'n Palafanga, que hi era amb ses dues blaies de ses Ties, que me'n han feta una contarella que no me'n poria desemmllapissar, sobre que serà Rector tot d'una que dirà missa, i llavò Canonge, i s'ansia que tenen, que no los ho fassen Bisbe, perque llavò s'hauria d'embarcar, i a elles les vendria massa tort haver de passar la mar per porer estar amb ell.

Tots aquí esclafiren de riure, però unes riaïasses tan fortes i esquerdades, que férem un escàndol.

Amb això En Miquel no pogué estar que no s'acostàs a Na Xerafina per festejar una estoneta, perque tant ella com ella se veia que en tenien ganes; i a les-hores En Tòfol me fa senya, i mos n'anàrem una mica per dafora; i, com fórem tot sols, me diu:

—Bono. D. Pau! si vol que jo m'explíc sobre N'Arnau, convé que siguem tot sols o que just e-hi haja En Miquel, perque jo davant es de ca-nostre només en parl a redols de N'Arnau, per lo quant si hu deia tot, arribaria a oreies de s'on pare, i hi hauria un disgust gros, i llavò me donarien sa culpa a mi. Per això crec que lo més avengut seria anit parlar de coses qualsevols, i demà pujam a Sant Salvador amb En Miquel i per allà jo los contaré totes ses coses que sàpiga de N'Arnau, però amb sa deguda reserva per fogir de disgusts.

Vaig trobar que En Tòfol havia pensat molt bé; arribarem a s'era, a on trobarem l'Amo, que s'enterava de com era anada sa batuda, tot satisfet de veure es caramull de blat, que acabaven d'arerar, i es missatges ja s'en duïen sacs tira tira a sa sitja d'un grandió paier que s'alsava just allà dafora, de més de xeixanta passes de llarc per una trentena d'ample.

Compareixen a s'era sa Madona amb En Miquel, Na Xerafina i na Bet Maria a veure si havia retut molt sa batuda; i, conversa qui conversa per allà cadascú p'es seu vent, se fa fosca negra, prenim redòs a ses cases, compareixen missatges i guardians, passam el Rosari amb tot s'enfilai corresponent de Pare-nostros, sopam, En Tòfol proposa a son pare que lo endemà mos deixàs pujar a St. Salvador, l'Amo diu que sí;—Bona nit, tots plegats! Bona nit!—mos n'anàrem tots a posar ets ossos de pla a fi de fer una bona l'ormida, perque sa són ja mos havia agarratots de casta forta.

A mi i an En Miquel mos donaren una cambra ben gran amb dues alcoves, mos hi ajassàrem, aclucam ets uis, i fins lo endemà demati

¿Què no trobau que bastarà per avui? sí? Idò posarem forqueta fins dis-sapte qui vé, si Deu ho vol i Maria.

PAU FORA-EMBUIS.

Ses dones bambes (1)

Això era i no era. Bon viatge fassa la cadenera. Per voltros qui escoltau, un aumut; i per mi, una barcella.

Ido una vegada succeí que un homo se casà amb una dona, lo qual no hauria tengut res de particular perque això és nostre pa de cada dia; però aquella dona li sortí bamba de tot, i això si que va tenir molt de particular per aquell pobre homo, que n'arribà a dur un ventre, que ja no poria pus.

Perque heu de creure i pensar i pensar i creure que ademés d'esser tan bamba aquella mellenga era malfenera fins an es darrer clavier. Que no li parlassen d'anar a fora-vila, perque deia que aires des camp li eren massa contraris, li farien aplegar xètiga. Per que li fés qualque cosa, s'homo li comprà una somada d'estopa per que filàs al manco.

Sabeu que li va caure d'avall tota aquella estopada! però no'n pogué defogir d'haver de filar, perque s'homo fins i tot li feu amenasses de garrot.

Era s'ivernada i filava dafora sa foganya, que casi sa flamada li llepava es gonellons.

Fila qui fila, quant s'estopa s'em-buiava p'es seus dits, zas! tirava ets embuïms dins es foc.

Nota un dia que, en tocar ets embuïms dins es foc, ja no los veien pus, i se comprèn perque es foc los consumia.

—Bon re-careta! diu ella. ¡De Barba-rotja nostro! (an es foc li deia En Barba-rotja). Sí que fas més via amb so filar que no jo! Ell, en tocar s'estopa, ja la tens filada! Lo que t'engoleis es fil, gran golafre! Però ja el te treuré jo, vulgues no vulgues!

I ¿què fa sa bamba? Prova de donar-li es serro que tenia a sa filoa, i ja hu crec que En Barba-rotja li fa fer flamada, i ¡bona nit, serro!

—Així va això? diu sa bamba. Li donaré tota sa somada d'estopa, la me filarà amb una exhalació, i llavò li faré treure totes ses fuades que haurà fetes! ¡el primer el dimoni el se'n durà an En Barba-rotja, que les m'haurà de treure totes quantes en tengu! ¡Bona som jo per deixar-me tondre!

Dit i fet, se'n va a dur s'estopa, i ¡hala bons brassats dins es foc! i es foc zas! l'encenia, feia una gran flamada, i ¡bona nit pastora!

I n'hi va dur sa bamba de brassats d'estopa fins que n'hi hagué gens; i ja hu crec que es foc tota la consumí.

A-les-hores sa bamba diu: Bono, Barba-rotja! ara que t'he donada tota s'estopa i l'has filada tan depressa, ¡venguen ses fuades que has fetes.

En Barba-rotja callà com se suposa i no feu ensigne de res, com si hu haguessen dit a sa paret.

Com sa bamba veu allò, enverga crit dient:

—Uei? ¡i com estam aquí, Barba-rotja? ¿No t'he dit que m'treguesses ses fuades més que depressa? ¿Que't penses porer-hi bovetjar gaire amb mi? ¡Mira que te'n duràs un mal porro! que diràs: oli m'hi és caigut!

En Barba-rotja feia sa seua via cremant dins sa foganya es quatre tions que el mantenien.

Aquí sa bamba acaba sa paciència, i ja és partida a dir:

—¡Ell tu pareix que'm fas oreies de

cónsul i que't vols riure de mi! ¡Aviat en seré sortida! ¡Jo t'assegur que sabràs que cosa és! ¡Ara mateix! ara mateix!

I ¿què fa sa toixarruda? S'aborda a una aixada que veu allà dafora, i ¡xadada ve i xadada va an es cul de sa foganya! ¡i brasa per la dreia i brasa per l'esquerra! i cendre a l'aire! i sa bamba ¡xadades i més xadades an es cul de sa foganya.

—¡Ja les trobaré ja a ses fuades, gran nonegú de Barba-rotja! és assí davall que les tens amagades! Jo t'assegur que no t'ha valer St. Pere! Totes quantes fuades tengues, han de venir dins ses meues ungles!

Lo gustós era que, per més xadades i xadades que pegava dins sa fogonya, no sortia cap fuada ni res que s'hi assemblàs, sino macs, tests i terra.

Tan endins se feu, que ¡tac! amb sa aixada fer una olla que hi havia endins de tot. Treu aquella olla, i ¿què me'n direu? Ell fonc plena de dobles de vint en pessa, d'aquelles tan grogues tan grogues.

—¿Què dimoni són aquestes rol-lanetes grogues? deia sa bamba. ¡Ja! ¡i són ferrussons! Bono! i ¿què los he de reprémer, tants de ferrussons?

Amb això passa un oller cridant:

—¡Hala qui'm compra aquestes olles! ¡No badeu massa, si hi voleu esser a temps! ¡Hala qui les me compra!

Aquella bamba sent aquest saluet, i surt an es portal, crida s'oller dient:

—¿Vol dir venueu aquestes olles?

—Sí-fa! diu s'oller. ¡I feis via si hi voleu esser a temps!

—Jo; come donar-vos diners, no pot esser perque no tenc una creu! Lo que sí que les vos barataria amb una olla de ferrussons que he trobada an es cul de sa foganya!

—¿Una olla de ferrussons? s'exclama s'oller. ¡Veiam-los què dimoni són?

—Valostassi! diu sa bamba.

I li presenta s'olla al raset de dobles de vint en pessa.

Com s'oller veu allò, s'exclama:

—¡Ja t'otes ses olles que duc! i venguen es ferrussons!

Sa bamba se'n estoja dos per rol-lana de sa filoa, i dona tots ets altres a s'oller, qui li deixà totes ses olles que duia i fuig com la bala amb s'olla de ferrussons, depressa si m'agafan!

Sa bamba se mira ses olles, i s'exclama:

—Bono! i ¿què he de fer ara tant d'ollam com Deu haja vist?

Això és tan trencadís, que si no hi estic alerta, m'ho esfondraràn. ¡Lo millor que puc fer, és enfilar-les per una corda i penjar-les llavò an es raol des pa!

—¿Què me'n direu? Ell així com s'ho pensà, així hu va fer. Amb un cop de mac an es cul de cada olla, e-hi feia un forat, i zas! enfilava tot d'una s'olla foradada.

Com les hi tengué totes enfilades, penja es rest an es raol des pa, més satisfeta que un ca amb un òs.

Amb això tac! arriba s'homo, m'afina aquell grandió filai d'olles, i ja diu:

—¿I què són tantes d'olles enfilades an aqueix rest p'es raol?

—¡Ah! ¿què són? diu sa bamba. Jo t'ho diré. M'estava jo fila qui fila dafora En Barba-Rotja...

—I En Barba-Rotja ¿qui és ara? diu s'homo.

—¿I En Barba-Rotja no sabs qui és? diu ella.

—No hu sé i foris! diu s'homo.

—Idò es foc, tros de beneit! diu ella.

—Bono! diu ell. I ¿que t'ha succeí filant dafora En Barba-Rotja.

—Ara hu veuràs! diu ella. He tirats un parei d'embuïms d'estopa an En Barba-rotja, i he notat que a l'acte los filava i engolia es fil. Llavò fas sa prova de donar-li tot es serro, i ja hu crec que amb un tancar i obrir d'uis també l'ha filat engolint-se es fil. I aquí he jo dit: Lo millor que puc fer és donar-li tota s'estopa que tenim, la mos filarà; i encara que s'engolesca es fil, ja le hi

trauré jo de dins sa panxa, anque el dimoni en pas.

—¿I has tirada tota s'estopa dins es foc? diu s'homo tot esglaiat i espirant-li ets uis.

—¡Vaja vaja si le hi tirada! i hu'gueses vist lo haviat que l'ha haguda filada però es fil el s'ha engolit. Jo tot d'una li he dit ben claret: Barba-rotja, ¡venguen totes ses fuades de fil que has fetes! Ell no ha fet menció de res. Jo li torn dir que'm tregués ses fuades, i ell ¡ben alerta a treure-les-me! Llavò li he fetes unes bones amenasses, i ell res. —¿Així va això? dic jo a-les-hores. ¡Aviat en seré sortida!— Agaf s'aixa i ja som partida ¡bones xadades an es cul de En Barba-rotja, an es sol de sa foganya! ¡Però el dimoni se veu que les se passà a ses fuades tan en dins com pugué; i jo pica qui pica amb s'aixada, i ses fuades que no compareixien. A la fi trob una olla plena de ferrussons, unes rol-lanetes grogues ben polides. Mira! ventaquí dues que me'n estoja-des per rol-lana de sa filoa!

S'homo les se mira, i veu que eren dobles de vint en pessa, i romàn esglaiat.

—¿I dius ver, s'exclama ell, que has trobada tota una olla plena d'aqueixes rol-lanetes?

—Passa de ver! diu sa bamba.

—¿I aon són? demana s'homo.

—Les he baratades amb aquest enfilai d'olles a un oller que passava per aquí davant; i, per que no les me rompessen tantes d'olles, los he fet un forat an es cul, i les he enfilades per aquesta corda, i penjades an es raol. Així no tendràn perill de res.

Com aquell homo sentí sa gran toixarruda de sa seua dona que li enflorava tal carretada de doís i barbaridats, sa més fresca del món, tengué por de no esclatar de rabia, i fogí de ca-seua per no haver d'esbudellar, amb una potada sa bamba de sa seua dona, que massa s'ho mereixia.

Com sa rabia i s'enuig li hagueren espasat una mica, digué:

—Grossa la m'ha feta sa meua dona. Es ver que n'hi hauria per esbudellar-la amb una potada; però no res: me'n aniré a trescar món a veure si en trobaré altra de dona que sia tan bamba com ella. Si no'n trob cap, no torn pus a sa casa; i en trob, me'n hi tornaré i la sofriré tal quina és.

I així com e-hu va dir, e-hu va fer, segons veurem disapte qui vé, si Deu ho vol i Maria.

Notícies de Manacor

Ses Coranta-Horas de St. Jusep se som celebrades amb gran solemnidad i concurrencia de feels i una representació de s'Ajuntament.

Diumenge (demà) per esser el 4' diumenge, a la Sda. Família a les 8 hi haurà missa de comunió general, el vespre s'exercici amb ses capelletes i plàtiga amb Nostro Amo patent.

Dia 22 a la Caridad, entregà la ànima a Deu, Sor María dels Angels, era molt veieta, passat de setanta anys, i una verdadera monja. Al cel la vejem, amèn.

Ses mel-les com més va més vela; de cada dia tornen poques, i també e-hi-ha redols, sobre tot allà ahont aquest estiu passat tengueren poi ets amel'lers, ara tenen la major part de sa rama morta. Deu vulga que aquest estiu temps favorable per tots ets arbres i vinyes fassa.

Ets sermons de corema van de lo més bé. Hi va molta de gent. Deu vulga que sa gent que hi va ne trega profit.

(1) La me contaren madó Rafalona de Manacor, madó Antonina Company Vicensa Mn. Bernat Cifre de Pollensa madó Catalina Balaguer d'Estalenchs, i s'homo de madó Guixa el Seu Cqrder de So'n Servera.